

Юлія Павленко

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової освіти,
природничих і математичних дисциплін
та методик їх викладання
Полтавського національного
педагогічного університету імені В. Г. Короленка
e-mail: iuliia.pa77@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-7430-9869

ФЕНОМЕН ПЕДАГОГІЧНОЇ КАЗКИ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО

У статті переосмислюються твори малої художньої прози (казкові художні мініатюри), написані спеціально для дітей українським педагогом-новатором, талановитим вихователем і письменником Василем Олександровичем Сухомлинським. Відзначено, що за допомогою особливих виражальних засобів художнього слова авторові вдалося створити яскраві образи та сюжети, унікальний казковий світ, максимально пристосований для дитячого сприйняття та розуміння, наділений винятковими духотворчими можливостями й могутнім педагогічним потенціалом. Казки Василя Олександровича були і залишаються джерелом виховання, навчання і творчості для багатьох поколінь педагогів, дітей і їх батьків. Вони, безсумнівно, посідають чільне місце в українській дитячій літературі і є взірцем реалізації ідей світової гуманної педагогіки. Автором узагальнено суб'єктивні думки студентів педагогічних закладів вищої освіти (вибірка становила 85 респондентів) та з'ясовано бачення особливостей казок Сухомлинського сучасною молоддю, що здобуває педагогічну професію. Так, найсуттєвішими ознаками було названо такі: доброта, повчальність, лаконічність. Доведено, що казки Василя Сухомлинського актуальні і нині, як власне, і його педагогічні ідеї, що є співзвучними із завданнями, які стоять перед сучасною системою освіти. За допомогою невеликих за обсягом, але глибоких за змістом казкових творів, реалізація багатьох загальних напрямів сучасної освіти, передусім дошкільної і початкової ланок (фізичного, психічного, соціального) та напрямів виховання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку (морально-естетичного, емоційно-вольового, загальнокультурного, інтелектуально-мовленнєвого тощо) буде ефективною й принесе радість учасникам освітнього процесу. У публікації зроблено акцент на неприхованій дидактиці казок видатного майстра-педагога та їх психотерапевтичній ефективності.

***Ключові слова:** Василь Сухомлинський; дитина; гуманна педагогіка; дитяча література; педагогічна казка; виховання; дидактика; психотерапія; освіта.*

Постановка проблеми. Потужний освітній потенціал казок відомий людям із давніх часів. Саме цей жанр дитячої літератури займає чільне місце з-поміж інших, адже з казки починається знайомство людини зі світом людських взаємин, світом літератури та з навколишнім світом в цілому. Казка – так само необхідний етап у розвитку дитини, як і гра. І це не лише популярний літературний жанр, а й могутній та улюблений засіб педагогічного впливу.

Значення казок у роботі з дошкільнятами та учнями початкових класів важко переоцінити. Вони, справді, мають феноменальну духовну силу: виховну, навчальну, розвивальну, психотерапевтичну, творчу. Засобом художнього слова, наділеного потужною емоційною енергією, казки здатні забезпечити комплексну реалізацію завдань усіх напрямів виховання (морального, естетичного, розумового, мовленнєвого, трудового, громадянського тощо), формування та розвиток ключової та спеціальних компетентностей, умінь слухати і розуміти, говорити, читати і писати, а також оволодіти широким обсягом знань про людські стосунки, побут, діяльність людини, природу, звичаї і традиції України, визначні події та постаті в історії людства та багато іншого. На основі цього виробляються власні світоглядні орієнтири людини, особливості мислення, літературні і морально-естетичні смаки тощо.

Класики зарубіжної та української дитячої літератури, зокрема брати Якоб і Вільгельм Грімм (Німеччина), Джозеф Джекобс (Англія), Шарль Перро (Франція), Іван Франко, Олена Пчілка, Леся Українка (Україна) та багато інших зібрали, записали і опублікували фольклорні (народні) казки, а також написали власні літературні (авторські) казкові твори. Яскраві представники гуманної педагогіки, такі як: Шалва Амонашвілі, Януш Корчак, Лев Толстой, Василь Сухомлинський, Костянтин Ушинський й інші автори також писали твори, адресовані дітям – оповідання, притчі, казки, котрі мають виразне педагогічне спрямування, і, таким чином, розширюють арсенал засобів педагогічного впливу на особистість, яка формується.

Серед численних відомих народних та авторських казок особливо виділяються коротенькі казкові оповідки, написані видатним українським педагогом-новатором, талановитим вихователем і письменником Василем Олександровичем Сухомлинським, котрі ще називають художніми мініатюрами. Прогресивний педагог свого часу, ідеї якого не втратили актуальності і нині, писав: «Казка, фантазія – це ключик, за допомогою якого можна відкрити джерела думки і слова. Без казки, без гри уяви дитина не може жити... Казка – це образно кажучи, свіжий вітер, що роздмухує вогник дитячої думки і мови» [8, с. 26].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження феномену казки та її освітнього потенціалу досить популярна тема у науковій царині. Літературознавчий аналіз художніх і композиційних особливостей народної та літературної казки здійснювали у різні періоди С. Адоньєва, А. Биконя, Л. Брауде, О. Бріцина, З. Гриценко, Л. Дунаєвська, Б. Кербелите, П. Куліш, М. Липовецький, Є. Мелетинський, М. Мещерякова, Л. Мушкетик, В. Пропп, Г. Сабат, М. Сумцов, І. Цикушева та інші казкознавці.

Багатоаспектний світ казки стає предметом психолого-педагогічних досліджень та особливо популяризується в освітній практиці у ХХ столітті. У наукових працях багатьох вчених (Т. Алієвої, Є. Аркіної, В. Беляніна, Н. Берковської, А. Виноградової, Я. Дейковського, Л. Гуринової, О. Запорожця, Я. Коломінського, О. Кульчицької, Т. Морозової, Н. Рубакіна, О. Тихомирова та інших дослідників) визначено особливості сприйняття казок дітьми, досліджено вплив казки на розвиток ігрових можливостей дитини і її важливість для формування соціальної поведінки людини, проаналізовано потенціал казок для формування життєвих компетентностей і особистісних якостей особистості тощо.

Вагомим кроком в усвідомленні і застосуванні феномену казки стало наукове обґрунтування протягом кількох останніх десятиліть казкотерапії як

напряму сучасної психотерапії, що особливо актуалізується у психологічній практиці у першу чергу з дітьми. Наразі існує багато досліджень, спрямованих на вивчення діагностичних, лікувальних і корекційно-розвивальних можливостей казок (П. Гальперін, І. Данилюк, Т. Зінкевич-Євстигнеєва, В. Зінченко, С. Зольникова, О. Зосімовський, О. Кабачек, І. Курило, Т. Лаврентьєва, О. Наговіцин, Б. Немов, В. Пономарьова, Д. Соколов, О. Федій, О. Чех та інші автори). За допомогою казки психотерапевти допомагають дітям вирішити особистісні проблеми у спілкуванні з друзями, родичами, знайти вихід із складних ситуацій, виявити і подолати страхи тощо.

Беззаперечним є той факт, що серед українських дітей, батьків і вчителів та вихователів Василь Сухомлинський має високий авторитет і як педагог-новатор, і як автор літературних творів для дітей. Феномен популярності його казок в тому, що в них закладено спроможність не лише розвивати інтерес дітей до читання, але й пробудити у дитини любов до природи, людей, прагнення до знань і моральної та естетичної краси.

Дослідженню казкового світу Сухомлинського присвятили свою увагу велика кількість науковців, зокрема: І. Баранюк, О. Вознюк, В. Деркач, О. Макаренко, М. Масловська, О. Монке, Н. Побірченко, Л. Старикова, О. Сухомлинська та інші вчені. Одностайною є думка компетентних авторів про те, що Василь Олександрович не тільки писав казки, а й уміло використовував їх педагогічний потенціал у власній повсякденній праці. Нині важливо продовжувати переосмислювати цей безцінний досвід крізь призму сучасної філософії освіти.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). У цій публікації автор має на меті реалізувати нове бачення у прочитанні казок Василя Сухомлинського та інтерпретувати їх з огляду на сучасні потреби українського суспільства та освітньої практики у дошкільній ланці освіти та школі I ступеня.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Оповідання та казки, написані Василем Сухомлинським, вражають своєю небагатослівністю, простотою й, водночас, життєвою мудрістю.

Л. Старикова ретельно прослідкувала і описала історію публікацій художніх мініатюр Сухомлинського, починаючи від їхньої появи і дотепер. Авторка відзначає, що оповідання та казки Сухомлинського можна віднести до літератури для дітей, або дитячої літератури – художніх, науково-популярних текстів, створених дорослими і спеціально адресованих дітям. Істотною ознакою такої літератури є те, що вона «враховує вік дітей, особливості їхнього розвитку, має емоційно-ціннісне забарвлення і в кінцевому підсумку носить виховну і освітню спрямованість змістового наповнення» [5, с. 122].

У 2016 році побачила світ унікальна за змістом і найповніша за обсягом на сьогодні збірка творів для дітей Василя Сухомлинського «Я розповім вам казку... Філософія для дітей» (у неї входить близько 1500 творів автора) [7]. Книга, зібрана з усіх доступних наразі джерел, була укладена О. Сухомлинською згідно з авторським баченням структури такого видання та відповідно до реалій сьогодення.

Вочевидь, якщо припустити, що Василь Сухомлинський не став би директором школи, не був би учителем, і, навіть, не написав би жодної науково-педагогічної праці, а видав лишень одну цю книгу, то, беззаперечно, став би відомим і перспективним автором художніх творів для дітей і дорослих, адже, як

акцентує О. Шапошник, «авторські казки, на відміну від народних, розраховані як на дорослу, так і на дитячу аудиторію» [10].

О. Сухомлинська ґрунтовно і глибоко проаналізувала художню спадщину Василя Олександровича, передусім з культурологічних позицій, і підкреслила її ідейно-педагогічне навантаження. Вагомим внеском вченої у розробку означеного питання є здійснена рубрикація художніх мініатюр В. Сухомлинського на такі групи: народна культура, природа як частина культури, шкільна культура, сім'я як культура, ґендерна культура [6, с. 4]. На думку І. Баранюк, «така класифікація творів художньої педагогіки В. Сухомлинського за культурними ознаками допомагає визначити головні домінанти їх художніх світів» [1, с. 113].

Цікавою є думка сучасної молоді, яка здобуває педагогічну професію, щодо казок Сухомлинського. Перед студентами педагогічного закладу вищої освіти було поставлено завдання схарактеризувати казки відомого автора одиничними словами (прикметниками). Отже, з-поміж характерних ознак казок В. Сухомлинського майбутні педагоги назвали такі: цікаві, прості, зрозумілі, розумні, справжні, глибокі, зворушливі, живі, унікальні, чарівні, влучні, високоморальні, людяні, мудрі, добрі, життєстверджуючі, світлі, яскраві, філософські, актуальні, педагогічні, повчальні, короткі (маленькі, лаконічні), теплі, надихаючі, актуальні, спонукальні. Найчастіше студенти вказували такі три ознаки (котрусь із них зазначив кожен п'ятий із 85 респондентів): добрі, повчальні, короткі. Варто зазначити, що перші дві ознаки є типовими для будь-якої казки, а от невеликий обсяг – ознака казкових творів небагатьох авторів.

М. Масловська влучно підкреслила, що «особливістю поезики казок В. Сухомлинського є захоплююча майстерність творення простих, на перший погляд, казок та оповідань: вони не перевищують 150 слів, але яким треба бути великим майстром, щоби в такій малій кількості слів вкласти таку високу якість думки, повчання. Поетика його творів вражає простотою, узгодженістю й досконалістю. Його герої не фантастичні, а земні, це ті речі, тварини, птахи, люди, що нас оточують [4, с. 216].

Наприклад, казка *«Ромашка й мітла»* [7, с. 37] уміщується у чотири рядки і налічує всього тридцять три слова:

«Пішов чоловік до ставка нарізати верболозу на мітлу. Нарізав верболозу й ромашку з високим стеблом ненароком зрізав. Зробив добру мітлу. Підмів подвір'я. Чисто стало на подвір'ї. А в лузі сумно стало без ромашки».

Цей малий за розміром художній твір має глибоку філософію і величезний педагогічний потенціал. Лаконічний текст спонукає до розмірковувань і висновків, призводить в дію активну педагогіку. Прочитання казки займе зовсім небагато часу на уроці або виховному заході й стане основою розвитку спостережливості, естетичних смаків, екологічного мислення, природоохоронної діяльності учнів й, звісно, сприятиме міцному й глибокому усвідомленню матеріалу з української мови і літератури, формування елементарних аналітико-синтетичних умінь у роботі над текстом, реченням, словом, звуками мовлення, приміром, стане поштовхом до побудови тексту описового характеру в художньому стилі тощо. Отож, у дошкільній й початковій освіті такі казки можна використати як багатофункціональний засіб інтегрованого й тематичного спрямування на будь-якому занятті чи уроці, що орієнтує педагогів на широке використання творів Сухомлинського під час вивчення різних навчальних предметів.

Аналіз великої кількості науково-педагогічних праць, присвячених проблематиці казок В. Сухомлинського, показує, що у більшості випадків увага авторів спрямована на вивчення виховного аспекту творів, а от дидактична складова розкривається значно менше. Однак, цей напрям наукових пошуків видається не менш перспективним. На слушну думку О. Вознюка, освітньо-навчальні функції казки, пов'язані в основному з науково-філософським освоєнням дійсності людиною, найменш розроблені в педагогіці і практично не реалізуються в сучасних освітніх закладах. «У той час як освітньо-навчальний ресурс казки воістину колосальний, а його теоретичне обґрунтування і широке застосування дозволяє реалізувати нову парадигму освіти» [2, с. 19].

Можливо, ситуація, що склалася, пов'язана з тим, що у казці, як жанрі літературної творчості, дидактична сутність є дещо прихованою, закодованою. Як переконливо доводить психолог-науковець О. Тихомиров, «емоційний, наочний, конкретний й чуттєвий фон казки може бути базою для розв'язання проблемного завдання, а сама емоція (як феномен правопівкульової активності) виступає передуючим етапом розв'язання навчального завдання, виявляється «паливом» для психофізіологічного «казану», де готується це розв'язання і де логічне знання присутнє у «згорнутому», «зашифрованому» вигляді» [9].

Для прикладу візьмемо твір В. Сухомлинського «Молоко ж чисте» [7, с. 438]:

«Учитель сказав дітям:

– Намалюйте, діти, корову...

Першокласники схилилися над своїми альбомами. Маленька Марійка намалювала скраєчку аркуша маленьку-маленьку корову.

Учитель підходить до Марійки й питає:

– Чого ж це ти таку маленьку корову намалювала? Он стільки білого паперу лишилось...

– Це не білий папір, – каже Марійка. – Це молочко. А молочко ж чисте...

Вона обережно провела долонею по білому аркуші, змітаючи пилінки».

Безперечно, ця казка має широке поле для розмірковувань. На основі неї дитина, можливо, вперше в житті замислиться про творчий задум художника, про правила композиції, про кольори і форми та інше.

А ось іще одна казка, яка має абсолютно не приховану дидактику – «Що краще?» [7, с. 438]:

«Одна маленька дівчинка любила розпитувати:

– Що краще – яблуко чи груша? Троянда чи гладіолус? Вода чи сир? М'ячик чи лялька?

Мама терпляче відповідала, але щоразу більше дивувалась. Насправді, хіба можна сказати, що краще – м'ячик чи лялька, троянда чи гладіолус?

Та ось одного дня дівчинка запитала:

– Мамо, що краще – казка чи пісня?

– А ти подумай, що краще – сонце чи небо? Якщо відповіси на це питання, тоді скажу тобі, що краще, – казка чи пісня, – відповіла мама.

Довго думала дівчинка і не могла нічого придумати. Вона дивилась на небо, на яскраве сонечко. Вони були прекрасні й нероздільні.

Після цього дівчинка перестала запитувати, що краще. Вона запитувала інакше: чим гарна казка? Чим гарна пісня? І мама із задоволенням їй відповідала».

Так, переконливо, легко і доступно вустами змальованих персонажів (у вищезгаданому випадку, мами і доньки) письменник-педагог пояснює дітям життєві істини, яскраво ілюструє відмінність у формі постановки одного й того ж, на перший погляд, запитання. А це – дуже важливо, адже властива дітям допитливість повинна мати мудру підтримку дорослого. Цей літературний твір надає дитині можливість самостійно зрозуміти, як багато значить у житті людини вміння правильно ставити запитання і самостійно знаходити на нього відповідь, приймати рішення. Крім того, твір насичений образами і поняттями, усвідомлення яких плідно збагатить і уяву, і пам'ять, і мислення маленького слухача (читача), відкриє шлях до розвитку власного творчого потенціалу та креативності.

В останні кілька десятиліть дієвим методом у роботі дитячого психолога стало використання терапевтичних казок. Сьогодні існує цілий *напрямок* арт-терапії – казкотерапія. Казки допомагають вчасно побачити психологічні проблеми, які назрівають або вже існують у дитини. Аналізуючи, яким казкам надають перевагу діти, можна зробити висновок про їхній психологічний стан.

За сучасною психотерапевтичною теорією казки, зокрема й пера Василя Сухомлинського, дозволяють вирішити дві найважливіші задачі. За І. Данилюк і С. В. Зольниковою: «Першу дослідники називають «задачею дзеркала»: казка може допомогти клієнту (дитині або дорослому) побачити самого себе, а значить, розвинути самосвідомість і дати змогу гармонізувати свій особистісний простір. Другу задачу називають «задачею кристалу»: казка дозволяє по-новому побачити інших людей і світ навколо себе та побудувати нові, більш конструктивні взаємини з людьми та світом» [3, с. 165].

В. Сухомлинський неодноразово підкреслював, що казка єднає батьків та їхніх дітей, дає можливість просто приємно провести час і відпочити від метушні реального світу. При цьому казки потрібно розказувати й читати дітям, особливо у дошкільному й молодшому шкільному віці. Також важливо спільно обговорювати прочитане, звертати увагу дитини на ключові моменти, роз'яснювати незрозуміле, спонукати до творчості на основі прочитаного: намалювати малюнок за сюжетом казки, вигадати власну казкову історію тощо. При цьому варто пам'ятати, що дитина не буде малювати й вигадувати те, що їй не надихає або не подобається.

Казка «Як бджола стала золота» [7, с. 69], як і багато інших, має виражений психотерапевтичний ефект:

«Летіла Бджола й побачила гарбузову квітку. А гарбузова квітка велика-велика. Залізла Бджола всередину та набирає солодкого соку. Набрала, вже пора й летіти. Та захотілося Бджолі роздивитися квітку. Довго мандрувала вона між пелюстками. Насипалось жовтого пилку на її крильця – й стала Бджола золота-золота. Летить Бджола до вулика, а сторож її не пускає.

– Ти чужа, – каже сторож, – он яка ти жовта.

– А глянь, скільки меду я несу, – каже Бджола.

– Тепер я впізнав тебе, – зрадив сторож, – ти наша. Ти золота».

Крім того, що текст казки містить педагогічні засоби для виховання позитивних рис особистості, таких як: працьовитість, наполегливість, толерантність тощо, він також стане у нагоді ще й для коригування поведінки та свідомості дитини. Позитивна і сповнена яскравими образами історія допоможе впоратися з переживаннями, які відчуває дитина, побачити багатоманітність способів досягнення мети, розвинути здатність до вирішення життєвих ситуацій,

проявити впевненість у своїх силах, розвивати самооцінку і самоконтроль, побороти страхи, агресію та знизити гіперактивність.

Важливим складником оригінальної педагогічної системи, створеної педагогом В. Сухомлинським, були предметно-просторові спеціалізовані приміщення, такі як: «Кімната Українського Слова», «Кімната для читання», «Кімната думки», «Кімната казки». У «Школі радості» вони відігравали важливу роль, були водночас і освітньо-виховним і психокорекційним майданчиком для педагогів та щедрим полем для пізнавальних пошуків, здивувань, відкриттів і творчості вихованців.

Висновки. Отже, нові прочитання творів малої художньої прози (казкових художніх мініатюр) Василя Сухомлинського необхідні для розвитку освіти на сучасному етапі, адже ідеї цього українського педагога і письменника випередили свій час і стали основою сучасної української педагогічної філософії. Казки педагога багатофункціональні, тому використовуватимуться вихователями, вчителями, батьками, психологами у роботі з дітьми дошкільного і молодшого шкільного віку.

Висока мудрість і життєстверджуючий оптимізм казок Сухомлинського робить їх інструментом ненав'язливого виховання, навчання і розвитку, а, часом, і душевного лікування. Неприхована дидактика й яскраво виражена педагогічність цих лаконічних за змістом творів допомагає пояснити дітям життєві істини у легкій, доступній формі. Діючи одночасно і на розум і на почуття дитини, казка розвиває її інтелект та емоційність на рівні свідомості та підсвідомості.

Перспективним напрямом у подальшому вивченні освітнього потенціалу казок і оповідань малої художньої прози Василя Сухомлинського є дослідження шляхів їх використання у роботі з дітьми, які мають труднощі у навчанні.

Список використаних джерел

1. Баранюк І. Поетика творів художньої педагогіки В. Сухомлинського. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]*. Серія: Педагогічні науки, 2013. Вип. 123 (1). С. 112–116.
2. Вознюк О. В. Феномен казки у розвитку дитини: від В. О. Сухомлинського до сьогодення. *Філософія для дітей. В. О. Сухомлинський у діалозі з сучасністю : Педагогічні читання* : зб. наук.-метод. праць ; за заг. ред. О. В. Сухомлинської, О. Я. Савченко. Житомир, 2017. С. 19–24.
3. Данилюк І. В., Зольникова С. В. Казкотерапія як метод психологічного впливу на особистість. *Психологічний часопис*, 2019. Т. 5. № 6. С. 161–173. DOI (Issue): <https://doi.org/10.31108/1.2019.5.6>.
4. Масловська М. Казковий світ Василя Сухомлинського. *Волинь-Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем*, 2002. № 9. С. 215–219.
5. Старикова Л. В. Оповідання та казки Василя Сухомлинського та їх розповсюдження в Україні і світі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*, 2017. Вип. 5. С. 122–127.
6. Сухомлинська О. В. Художня спадщина В. О. Сухомлинського в культурологічному вимірі. *Педагогічний вісник [Кіровоградський ОІППО імені Василя Сухомлинського]*, 2008. № 1–2. С. 3–8.
7. Сухомлинський В. Я розповім вам казку... *Філософія для дітей* / уклад. О. Сухомлинська. Харків : Школа, 2016. 576 с.
8. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори : в 5 т. Т. 3. Київ : Рад. школа, 1973. 510 с.
9. Тихомиров О. К. Психологія мислення. Москва : Изд. МГУ, 1984. 272 с.

10. Шапошник О. М. Текст-типологічні особливості народної та літературної казки: порівняльний та перекладознавчий аспекти. *Українське мовознавство*, 2011. 41/1. С. 294–299.

References

1. Baraniuk, I. (2013). Poetyka tvoriv khudozhnoi pedahohiky V. Sukhomlynskoho. *Naukovi zapysky [Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka]. Series: Pedagogical Sciences*, 123 (1), 112–116 [in Ukrainian].
2. Vozniuk, O. V. (2017). Fenomen kazky u rozvytku dytyny: vid V. O. Sukhomlynskoho do sohodennia. O. V. Sukhomlynska & O. Ya. Savchenko (Eds.). *Filosofiiia dlia ditei. V. O. Sukhomlynskyi u dialozi z suchasnistiu. Pedagogical readings (pp.19–24)*. Zhytomyr : Levkovets N. M. [in Ukrainian].
3. Danyliuk, I. V., & Zolnykova S. V. (2019). Kazkoterapiia yak metod psykholohichnoho vplyvu na osobystist. *Psykholohichnyi chasopys*, (5), 6, 161–173. DOI (Issue): <https://doi.org/10.31108/1.2019.5.6> [in Ukrainian].
4. Maslovska, M. (2002). Kazkovi svit Vasylia Sukhomlynskoho. *Volyn-Zhytomyrshchyna. Istoryko-filolohichnyi zbirnyk z rehionalnykh problem*, 9, 215–219 [in Ukrainian].
5. Starykova, L. V. (2017). Opovidannia ta kazky Vasylia Sukhomlynskoho ta yikh rozpovsiudzhennia v Ukraini i sviti. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Pedahohichni nauky*, 5, 122–127 [in Ukrainian].
6. Sukhomlynska, O. V. (2008). Khudozhnia spadshchyna V. O. Sukhomlynskoho v kulturolohichnomu vymiri. *Pedahohichni visnyk [Kirovohradskiy OIPPO imeni Vasylia Sukhomlynskoho]*, (1–2), 3–8 [in Ukrainian].
7. Sukhomlynskyi, V. (2016). *Ya rozpovim vam kazku... Filosofiiia dlia ditei*. (O. Sukhomlynska, Compiler). Kharkiv: Shkola [in Ukrainian].
8. Sukhomlynskyi, V. O. (1973). Sertse viddaiu ditiam. *Selected works (Vol. 3)*. Kyiv: Radianska shkola [in Ukrainian].
9. Tihomirov, O. K. (1984). *Psihologiya myishleniya*. Moscow : Izdatelstvo MGU [in Russian].
10. Shaposhnyk, O. M. (2011). Tekst-typolohichni osoblyvosti narodnoi ta literaturnoi kazky: porivnialnyi ta perekladoznachnyi aspekty. *Ukrainske movoznavstvo*, 41/1, 294–299 [in Ukrainian].

Yuliia H. Pavlenko

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor of the Department of Elementary Education,
Natural and Mathematical Disciplines and Methods of Teaching,
Poltava National V. G. Korolenko Pedagogical University
e-mail: iuliia.pa77@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-7430-9869

THE PHENOMENON OF A PEDAGOGICAL FAIRY-TALE BY VASYL SUKHOMLYNSKYI

The article rethinks the works of short fiction (fairy-tale art miniatures), written specially for children by the famous Ukrainian pedagogue-innovator, talented educator and writer Vasyl Oleksandrovych Sukhomlynskyi. It has been noted that with the help of special means of expression of the artistic word the famous author managed to

create vivid images and plots, a unique fairy-tale world, best suited for children's perception and understanding, endowed with exceptional creative abilities and powerful pedagogical potential. Vasyl Oleksandrovyich's fairy-tales have been and remain a source of education, training and creativity for many generations of teachers, children and their parents. Undoubtedly, they occupy a prominent place in Ukrainian children's literature and are a model for the implementation of the ideas of world humane pedagogy. The author summarizes the subjective opinions of students of pedagogical institutions of higher education (the sample was 85 respondents) and clarifies the vision of the peculiarities of Sukhomlynskyi's fairy-tales by modern youth who acquire the pedagogical profession. Thus, the most significant features were called the following: kindness, instructiveness, conciseness. It is proved that the tales by Vasyl Sukhomlynskyi are relevant today, as well as his pedagogical ideas, which are in tune with the tasks facing the modern education system. With the help of small in volume but deep in content fairy-tale works realization of many general directions of modern education, first of all preschool and primary links (physical, mental, social) and directions of education of children of preschool and primary school age (moral-aesthetic, emotional-volitional, general cultural), intellectual and speech, etc.) will be effective and bring joy to participants in the educational process. The publication emphasizes the undisguised didactics of fairy-tales of an outstanding master-teacher and their psychotherapeutic efficiency.

Key words: *Vasyl Sukhomlynskyi; child; humane pedagogy; children's literature; pedagogical fairy tale; upbringing; didactics; psychotherapy; education.*

Надійшла до редакції 11.09.2020 року